

Koiran ja kissan kipu ja sen hoito

Ihmisten käsitys tai oletus eläinten kivusta perustuu ihmisten omille kokemuksille. Ei ole mitään syytä olettaa, että selkärankaiset eläimet tuntisivat ihmiseen verrattuna vähemmän kipua. Eläimet, koirat ja kissat mukaan lukien, eivät yleensä näytä kipua niin selvästi kuin ihminen. Koira- ja kissaeläimet ovat lajikehityksensä aikana olleet myös saaliseläimiä: kipuoireiden peittäminen on ollut eloonjäämisen kannalta edullista. Kivun ja sairauden näyttäminen houkuttelisi saalistajat paikalle.

Lajikehityksen ja yksilönkin kannalta kipu on terveyttä ja lajin säilymistä edistävää: eläin osaa kivun vuoksi varoa vahingoittunutta aluetta ja oppii tulevaisuudessa välttämään kipua aiheuttavia tapahtumia. Sen sijaan pitkittyneestä ja voimakkaasta kivusta ei ole mitään hyötyä, mutta siitä on useita haittavaikutuksia:

- Se rasittaa eläintä ja aiheuttaa kärsimystä.
- Leikkauksen jälkeinen kipu aiheuttaa stressireaktion, joka hidastaa kudosten paranemista.
- Leikkauksen jälkeinen kipu voi vaikeuttaa hengittämistä ja yskimistä ja voi siten aiheuttaa hapenpuutetta ja mm. keuhkoputkentulehdusta.
- Kipu voi johtaa itseä tuhoavaan käyttäytymiseen: voimakkaan kivun seurauksen koira tai kissa voi järsiä ihon rikki esim. etutassusta.
- Kipu herkistää kivun aistimiselle: samanlaisen jatkuva kipuärsyke aistitaan ajan mittaan voimakkaampana.

Myös kivun ilmeneminen vaihtelee eri yksilöiden välillä. Puhutaan, että kipukynnys on erilainen. Asia lienee kuitenkin niin, että kipukynnys on suunnilleen sama eri yksilöiden välillä, mutta kivunsietokyky vaihtelee. Niinpä nivelrikkoinen koira voi olla haluton syömään ja leikkimään, kun taas toinen nivelrikkoinen koira leikkii innostuessaan ihan normaalisti ja ruoka maittaa, mutta lepotilassa oireet näkyvät. Myös koirarotujen välillä näyttää olevan eroja kivunsietokyvyssä. Saksanmetsästysterriereillä näyttää olevan erityisen hyvä kivunsietokyky.

Kivun oireet

Muuttunut käyttäytyminen ja suhtautuminen ihmiskontaktiin on ensimmäisiä kivun oireita koiralla. Joku voi olla aggressiivinen ja välttää ihmisen läheisyyttä, kun taas toinen koirayksilö hakee lohtua ihmisen läheisyydestä. Kivulias koira voi myös olla pelokas tilanteissa, joissa se tuntee itsensä epävarmaksi. Koira voi myös tulla alakuloiseksi ja välinpitämättömäksi ympäristöstään. Joskus kipu ilmenee läähättämisenä, uikuttamisena ja ruokahaluttomuutena. Unen määrän väheneminen on myös merkki epä mukavuudesta. Erityisesti rintaontelon kiputilat tekevät eläimen haluttomaksi menemään makuulle.

Kipu raajassa ilmenee ontumisena. Jos molemmat etujalat tai molemmat takajalat ovat kipeät, eläin kuormittaa tervettä raajaparia ja sairaitten raajojen kipuoireet saattavat jäädä huomaamatta.

Jäykkyys ja ontuminen liikkeelle lähtiessä ovat tyypillisiä nivelperäisen kivun oireita. Kipu ei näy röntgenkuvissa: nivel jossa on röntgenkuvissa vain vähäiset nivelrikkomuutokset voi olla hyvin kipeä ja toisaalta nivel, jossa muutokset ovat suuret voi olla melko kivuton.

Selkärangan kipu ilmenee haluttomuutena hypätä tai kääntyä. Varomaton liike tai koiran nostaminen voi aiheuttaa niin voimakkaan kivun, että koira ulvoo tuskasta. Keskieläntään kipeät koirat menevät usein köyryyn asentoon. Välilevyn pullistuma voi kivun lisäksi aiheuttaa myös halvausoireita. Kaulan alueen välilevyn pullistumat aiheuttavat erityisen voimakkaat kipuoireet. Välilevyn pullistuma voi aiheuttaa heijastuskipua ja ontumista myös raajaan.

Sisäelimistä tuleva kipu on vaikeampi havaita kuin tuki- ja liikuntaelinten kipu. Lievä sisäelinkipu aiheuttaa ehkä vain käytöksen muuttumista. Voimakkaan sisäelinkivun seurauksena koira voi asettua epätavalliseen asentoon (esimerkiksi rintakehä maahan ja pylly pystyy) helpottaakseen vatsan alueen kipua.

Kissalla kivun oireet ovat vaikeammin havaittavissa kuin koiralla. Tavallisimmin havaittavat oireet ovat laihtuminen kun syöminen ja juominen vähenee. Myös kissan normaalit aktiviteetit kuten leikkiminen ja muu liikkuminen sekä "seurustelu" omistajan kanssa vähenee.

Kivun hoito

Kivun hoidossa ensimmäinen tehtävä on pyrkiä selvittämään kivun syy: mikä sairaus kivun aiheuttaa. Seuraava tehtävä on hoitaa kipua aiheuttava sairaus, mikäli hoito on mahdollista.

Esimerkiksi vatsakipua ei pidä tutkimatta alkaa hoitaa särkylääkkeillä (esim. asetyylisalisyylihappo), koska vatsakivun syy voi olla vatsalaukun ja suolen limakalvon haavautuminen. Särkylääkkeet heikentävät vatsalaukun ja suolen limakalvon kuntoa. Jos koira- tai kissapotilaan kipu on voimakasta, joudutaan kipua lievittämään ennen kivun syyn selvittämistä.

Tulehduskipulääkkeet koiran kivun hoidossa

Tulehduskipulääkkeet (eli särkylääkkeet eli ei-steroidaaliset tulehduskipulääkkeet eli nonsteroidal anti-inflammatory drugs eli NSAIDs) ovat kivun hoidossa yleisimmin käytetty lääkeryhmä.

Tulehduskipulääkkeitä tulee koiralle ja kissalle käyttää vain eläinlääkärin ohjeen mukaan. Tulehduskipulääkkeiden väärä käyttö voi johtaa vakaviin sivuvaikutuksiin. Sivuvaikutuksista tavallisin on vatsahaava. Myös munuaiset voivat vaurioitua vakavasti. Useita eri tulehduskipulääkkeitä ei saa käyttää samanaikaisesti.

Useat ihmisille tarkoitetut tulehduskipulääkkeet, kuten ibuprofeeni (esim. "Burana", "Ibusal") eivät sovellu koiralle ollenkaan.

Monet ihmisen tulehduskipulääkkeistä, kuten asetyylisalisyylihappo (esim. "Asperin", "Disperin") tai ketoprofeeni (esim. "Ketorin") aiheuttavat koirille melko usein vatsaoireita.

Uudemmat tulehduskipulääkkeet, kuten karprofeeni ja meloksikaami soveltuvat useimmille koirille myös jatkuvaan lääkitykseen.

Tulehduskipulääkkeet kissan kivun hoidossa

Kissan elimistöstä tulehduskipulääkkeet erittyvät hitaammin kuin koiralla, koska kissan maksan entsyymitoiminta on erilainen. Tulehduskipulääkkeitä on kissalla sen vuoksi käytettävä erityistä varovaisuutta noudattaen.

Suomessa kissakäyttöön tulehduskipulääkkeistä on rekisteröity meloksikaami.

Opioidit

Opioidit ovat voimakkaampia kipulääkkeitä kuin tulehduskipulääkkeet. Niitä käytetään voimakkaissa kiputiloissa ja leikkaushoitojen yhteydessä yleensä tulehduskipulääkkeiden kanssa. Tämä yhdistelmähoito antaa paremman kivunlievitystehon kuin opioidit tai tulehduskipulääkkeet yksin. Opioideja on saatavana myös lääkelaastrina, josta lääke imeytyy elimistöön ihon läpi.

Kivun hoito leikkauksen yhteydessä

Leikkauksen jälkeinen kipu ei ole koskaan hyödyllistä. Vieläkin kuulee väitettävän, että kivusta on hyötyä esim. ortopedisen leikkauksen jälkeen sen vuoksi, että koira osaa varoa leikattua raajansa tai selkäänsä kivun vuoksi. Tämä ei pidä paikkaansa, koska kivun vuoksi levoton koira tai kissa on alttiimpi vammauttamaan leikatun raajansa tai selkäänsä. Koiran tai kissan rauhoittamiseksi leikkauksen jälkeen voi tarvittaessa käyttää rauhoitusaineita, ei kipua.

Jos kipua ei hoideta, erityisen kivuliaita leikkauksia ovat rintaontelon, selkärangan, korvan alueen ja peräaukon alueen leikkaukset.

Leikkauksesta aiheutuvan kivun hoito alkaa jo ennen leikkausta. Ennen leikkausta annettu opioidi ja tulehduskipulääkitys on tehokkaampi, kuin leikkauksen jälkeen annettu vastaava lääkitys. Leikkauksen yhteydessä käytetään tarvittaessa paikallispuudutetta.

Selkäydinkanavaan annettu puudute tai puudutteen, opioidin ja rauhoitusaineen yhdistelmä on erittäin tehokas leikkauksen jälkeisen kivun poistaja.

Kivun hoitoa jatketaan muutaman vuorokauden ajan leikkauksen jälkeen. Ensimmäisten vuorokausien jälkeen kivun lievitykseen käytetään yleensä vain tulehduskipulääkettä.

Artikkelin kirjoittaja: [Esa Eskelinen, ELL, pieneläinsairauksien erikoiseläinlääkäri](#)

© 2008 Apex Malmin Eläinklinikka. Lyhyt lainaus artikkelista sallitaan, kun artikkelin kirjoittaja Esa Eskelinen, Malmin Eläinklinikka Apex ja kirjoitusvuosi 2008 mainitaan. Koko artikkelin kopiomisesta web-sivuille tai muuhun käyttöön on aina sovittava kirjoittajan kanssa.